

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 7, p. 117-136, December 2012

KURAMSAL BİR YAKLAŞIM: ETHEM BARAN'IN YARIM ROMANI

A THEORETICAL APPROACH: ETHEM BARAN'S NOVEL YARIM

Aybel AVCI

Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

Abstract

Ethem Baran who is one of the recent successful story writers, has become a novelist in 2008 with his first novel, named *Yarım*. This novel which exposes the dark dominance that "12 September" period exerts on people, is a competent oeuvre that can be classified as a psychological novel because it opens up the characters' psychology profoundly.

In this article, the protagonist will be examined through the donnees of the appropriate theories that can be found in "Psychoanalytic Literary Criticism", which was founded by Sigmund Freud in the 20th century and was developed and extended into different branches later on. First, the protagonist's state of mind will be determined through the causal connection, always sticking to the novel's donnees, in the light of the theories that are appropriate for the novel.

Psychoanalytic is a science that mentions act of creation and artistry. Especially exhibiting the data based on where Writer's creativity come from, can't be ignored. *Yarım*'s headcharacter is a character that wants to be an artist and also has attempts in this case. Overall the novel consists of his articles as well. Therefore he will be thought as architect of the creation and the source of his creativity will be stated within the framework the data of theory that handled.

After that, following the idea of psychoanalytic: "every novel has traces from the novelist in it", traces from the novelist's own life will be looked for. Besides all that, a lot of images that the novelist uses to invite the reader to activity from passivity, will be studied to get them deciphered.

Key Words: Psychoanalysis, Ethem Baran, Sigmund Freud, Psychoanalytic Literary Criticism

Öz

Son dönemin başarılı öykücülerinden olan Ethem Baran, 2008 yılında çıkardığı *Yarım* ismini taşıyan ilk romanı ile roman yazarlığına giriş yapmıştır. 12 Eylül döneminin kişiler üzerinde kurduğu siyah hâkimiyeti, onların benliklerinde açtığı derin yaralar üzerinden ortaya koyan roman, kişilerin psikolojisini tüm derinliği ile vermesi açısından psikolojik roman başlığı altında değerlendirilebilecek yetkin bir eserdir.

Bu çalışmada 20. yüzyılda Sigmund Freud tarafından temelleri atılan ve sonrasında geliştirilerek kendi içinde birçok dala ayrılan “Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi” kuramları açıklanacak ve bunlardan romana uygun olanları seçilerek romanın kahramanı incelenecektir. Esere uygun olduğu düşünülen kuramlar ışığında sadece romanın verilerine sadık kalınarak kahramanın içinde bulunduğu ruh hali neden-sonuç ilkesi doğrultusunda tespit edilecektir.

Psikanalitik, yaratım edimi ve sanatçılık üzerine de söz söylemiş bir bilimdir. Özellikle yazarın yaratıcılığının nereden geldiği üzerine ortaya koyduğu veriler göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. *Yarım*'ın başkahramanı, sanatçı olmak isteyen ve bu anlamda atılımları da olan bir karakterdir. Roman da zaten bütüne bakıldığında sadece onun yazılarından oluşmaktadır. Bu nedenle o, eserin mimarı gibi düşünülecek ve onun yaratıcılığının kaynağı ele alınan kuramın verileri çerçevesinde ortaya koyulacaktır.

Psikanalitiğin eser odaklı eleştiri bölümü bittikten sonra, her roman yazarından izler taşır, prensibinden yola çıkılarak eserde yazarın izleri sürülecektir. Bunların yanı sıra yazarın romanda okuyucuyu edilgenlikten etkenliğe davet etmek amacı ile kullandığı birçok imge de deşifre edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Psikanaliz, Ethem Baran, Sigmund Freud, Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi

Giriş

Edebiyat eserlerini çözümlmek için yüzyıllardır birçok kuram ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan biri olan 20. yüzyılda Viyana'da Sigmund Freud tarafından geliştirilen psikanalitik edebiyat eleştirisi ise sanatçıya ve eserine yaklaşımı açısından dikkate değerdir.

Freud'a göre her insanda doğuştan kodlu olan içgüdüler ve dürtüler vardır. Bebeklerin anne-babaya olan bağımlılıkları yani onların beslemesine ve korumasına olan muhtaçlıkları içgüdüleri oluşturmaktadır. Cinsellikle ve saldırganlıkla ilgili hislerde dürtüleri meydana getirmektedirler. Freud, bu dürtü gereksinimlerinden yola çıkarak insan zihnini 3'e ayırmıştır: id, ego, süperego.

İd, insan zihninin en karanlık kısmıdır. Diğer adı ile “*Altben mantık dışıdır, içgüdüsel, dirimsel ve bilinçaltıdır. Gizli arzular, olmayacak istekler ve yoğun korkular burada yer alır.*” (Çubukçu, 2002: 104) İde, haz ilkesi hakimdir ve bu haz ilkesi bastırılmış durumdadır. Ego, ise kişinin benliğidir ve bu kısma gerçeklik ilkesi hâkimdir. “*Ego, çocuğun ilk yaşantılarında, ana-babasıyla olan ilişkisinde ortaya çıkan ve bir çeşit vicdan ödevini görerek egonun düşüncelerini eleştiren ve böylece tedirginlik ve kabahatlilik duygularına yol açan Süper-Ego ile, bilinçdışını meydana getiren içgüdüleri, dürtüleri ve karanlık güçleri kapsayan id'in arkasında bulunur.*” (Budak, 2009: 14) Süperego yani üstben, bir nevi kişi zihninin denetleyicisidir. Çocuğun anne-baba otoritesine bağlı olarak onların onaylayacağı şeyler yapmasını sağlayan bir nevi otokontrol sistemidir.

Freud'a göre çocuğun ilk cinsel deneyimi annesinden süt emmediği anda başlamaktadır. Bu deneyim biyolojiktir. *“Bebeğin ağızı yalnızca fiziksel yaşama organı değildir, aynı zamanda ‘erojen bölge’ye dönüşür ve çocuk birkaç yıl sonra parmağını emerek, daha sonra da öpüşerek bu ‘erojen bölgeyi’ yeniden harekete geçirir.”* (Eagleton, 2011: 163) Bebeğin büyümesine bağlı olarak Freud onun yaşadığı ruhsal-cinsel deneyimleri dönemlere ayırmıştır.

İlk sırada oral dönem vardır ve bu dönemde bebek dışarıdaki şeyleri ağızına atmakta ve bundan haz almaktadır. Yemek yemesi ve bundan zevk alması bu döneme örnektir. Sonraki dönem anal dönemdir. Bu dönemde çocuk dışkıyı yapmaktan zevk almaktadır; sadistik bir dönemdir; çünkü dışarı atma ve tahrip etme duygusu ona haz vermektedir. Bir sonraki dönem fallik dönemdir. *“Bu dönemde çocuğun algısı cinsel organında yoğunlaşmaya başlarken, cinsel anatomi farklarını keşfetmeleri zihinlerini bulandırmaktadır. Freud’a göre; ‘fallik dönem’ hem erkek çocuk için hem kız çocuk için geçerli olmakla birlikte her iki cinsiyetten çocuklar, ya annelerini çocuk sahibi yapabileceklerini ya da anal yoldan kendilerinin çocuk üretebileceklerine inanmaktadırlar. Başlangıçta hem kız çocuk hem de erkek çocuk anneyi arzulamakta ve bu arzulama beraberinde baba korkusunu getirmektedir.”* (Araştırma Serisi, 42:18) Fallik dönemde çocuk, yasak sevgi nesnesi anneden uzak durmayı öğrenmektedir, çünkü babanın devreye girmesiyle kastrasyon yani iğdiş edilme korkusuna kapılmaktadırlar. *“İğdiş edilme korkusu erkek çocukta ensest arzusunu engeller; halbuki kız çocukta bu arzusunun oluşmasını zaten iğdiş edilmek mümkün kılar.”* (Eagleton, 2011: 166) Freud’un Oidipus kompleksi ismini verdiği bulgu da bu noktadan hareketle oluşmuştur. Oidipus kompleksi, erkek çocuklarda bebeklik döneminde oluşan anne sevgisi ve babanın onu hadım edeceği korkusunun tetiklenmesi, kız çocuklarında ise penisten yoksun oldukları için bunun ellerinden alındığı duygusu sonucu ortaya çıkmaktadır. *“Oidipus kompleksi, haz ilkesinden gerçeklik ilkesine geçişe, ensestten aile dışı ilişkilere yöneldiğimiz için de, kapalı aile ortamından topluma açılmaya karşılık gelir.”* (Eagleton, 2011: 166)

Freud ve öğrencileri arasında bir süre sonra bazı konularda anlaşmazlık çıkmış ve onlar Freud’dan ayrılıp kendi bulgularını sistemleştirmişlerdir. Bu ayrılıklar nedeniyle de psikanaliz kendi içinde çeşitli kollara ayrılmıştır. *“Psikanaliz, 1-) dürtü ya da id psikolojisi 2-) ego psikolojisi ve buna bağlı nesne ilişkileri ekolleri 3-) benlik psikolojisi ekolleri olarak, üç ana akım halinde ele alınabilir.”* (Cebeci, 2009: 238-239)

Anna Freud ve Heinz Hartmann ego psikolojisinin önde gelen isimlerindedir. Melanie Klein ise nesne ilişkileri ekollerinin kurucusudur. *“Benlik psikolojisi akımı ise Heinz Kohut’un ‘benlik (kendilik) psikolojisi’ akımının bir devamı niteliğindedir. Burada ego ve benlik (self) kavramları arasındaki ayrıma da dikkat etmek gerekir. Ego sözcüğü daha yapısal, mekanik ve kişisel olmayan bir kavramı çağırırırken, benlik daha öznel ve kişisel bir deneyimi ifade etmektedir.”* (Cebeci, 2009: 239)

Bu akımlardan nesne ilişkileri ekolleri, çocuğun oedipal dönem öncesine yönelmekte ve bu dönemi aydınlatmaya çalışmaktadır. Çocuğun ilk üç yılında benliği oluşmaya başlamaktadır. İlk başlarda bebek için sadece iyi ve kötü duygusu vardır; ihtiyaçlarını zamanında karşılayan iyi anne ve zamanında karşılamayan kötü anne gibi. Çocuk bir süre sonra bu iki kavramın ikisinin de aynı kişide olabileceğini kavraması gerekmektedir. Bu durumu aşamayan çocukta parçalanmışlık görülmektedir. Akımın önde gelen ismi Otto Kernberg bu ekolü şu şekilde tanımlamaktadır: *“En geniş anlamıyla psikanalitik nesne ilişkileri kuramı, kişilerarası ilişkilerin ve kişilerarası ilişkiler çerçevesinde geçmiş*

içselleştirilmiş ilişkilerden türeyen, onları sahiptiren ya da değiştiren ve yeniden harekete geçiren ruhiçi yapıların kökenini ve yapılarını araştırır. Bir başka deyişle nesne ilişkileri kuramı kişilerarası ilişkilerin içselleştirilmesini, normal ya da patolojik gelişmeye olan katkılarını ve içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin gerçek hayattaki güncel kişilerarası ilişkilerle etkileşimini konu alır.” (Tura, 2000: 82)

Kendilik psikolojisi de genel itibarıyla nesne ilişkileri ekolleri gibi çocuğun preoidipal dönemiyle ilgilenmektedir. Akımın öncüsü Heinz Kohut, *Kendiliğin Çözümlemesi ve Kendiliğin Yeniden Yapılandırılması* isimli iki kitabında kuramını açıklamaktadır. Buna göre Kohut, kuramı ilk ortaya koyduğunda “ *Kendiliği (self), benlik (ego) içinde yer alan bir kendilik tasarımı (self-representation) kişinin kendini algılayış biçimi ve kendisiyle ilgili imgeler bütünü*” (Kohut, 1998: 88) şeklinde düşünmüştür. İkinci kuramında ise “*kendilik, bir üst örgütlenme, 'kişiliğin çekirdeği', algıların ve girişimlerin merkezi*” şeklinde nitelendirilmektedir. “*Kendilik nesnelere (self objects), kendiliğin bir parçası, bir uzantısı olarak algılanan nesnelere dir. Kendilik nesnelere; anne-baba, daha geniş anlamıyla da çocuğun yaşamında önem taşıyan, çevresinde bulunan kişilerdir.*” (Türkçapar, 1995: 125-131)

Ana hatlarıyla ele aldığımız psikanaliz, edebiyat eserlerini aydınlatmak amacı ile de kullanılmaktadır. Yöntemin edebiyat eserlerine ilk uygulayıcısı olan Freud'un çalışmaları bu alanda da kendisinden sonra gelenlere öncülük etmiştir. Freud, bilinçaltıyla ilgili keşiflerine dayanan bu metodu “ *Bazıları sanatçının psikolojisini, bilinçaltı dünyasını, cinsel komplekslerini v.b. ortaya çıkarmak için; bazıları aynı zamanda bu buluşları eserlerini yorumlamak için kullanmış, yine bazıları da eserlerindeki kişilerin psikolojisini, davranışlarını açıklamak amacıyla bu kişilere uygulamışlardır.*” (Moran, 2007: 149)

Eserinden yazarını tanımlama çalışmaları yapan Freud, *Düşlerin Yorumu* adlı yapıtında Sophokles'in Kral Oidipus oyununda Oidipus sendromundan belirtiler bulunduğunu dile getirmiştir. Bu sendromun Dostoyevski'nin ünlü eseri Karamazov Kardeşler'inde de olduğunu belirtmiştir. O'na göre ünlü yazar Dostoyevski, Oidipus sendromu yaşamaktadır ve annesine gizli bir aşk beslemektedir. Bu yüzden de babasının ölümünü dilemektedir. Bir gün köylüler tarafından öldürülen babasının ölümü neticesinde vicdan azabına kapılır ve sara hastalığına yakalanır. Freud, Rus yazarda olduğunu iddia ettiği baba katilliği eğilimi ile ilgili bulgularının bir benzerini Shakespeare'in Hamlet isimli tragedyasında da bulur. Psikanalizle bu eseri yorumlayan ilk kişi olan Ernest Jones, Oidipus sendromuyla çözümlediği bu eserin neticesinde Shakespeare'in babasına düşman olduğu verisini ortaya atmıştır. Freud'a göre, “ *Dünya edebiyatının en büyük üç eserinin (Sophokles'in Kral Oidipus Rex'i, Shakespeare'in Hamlet'i ve Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşler'i) aynı konuyu, yani baba katilliğini ele alması rastlantı olarak açıklanamaz.*” (Freud, 1981: 22)

Freud, sanatçıyı klinik bir vaka olarak görmekte ve ona bu şekilde yaklaşmaktadır. Böylesi bir genelleme tabii ki yanlıştır. Yazar odaklı yapılan psikanalitik analizler bu yüzden her zaman tam anlamıyla sanatçının iç dünyasını vermeyebilir. Ayrıca sadece yazar odaklı yapılan eleştiri sanat eserini yadsımaktadır ve bu ortaya çıkan esere bir nevi haksızlık sayılmaktadır. Günümüzde eser odaklı psikanaliz çalışmaları artmakta; bununla birlikte yazarın metne ne kadar dahil olduğu da ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde yapılan çift yönlü çalışmalar eseri ve yazarını tanımlamakta, şifreleri çözmekte daha verimli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

1.Kuramsal Bir Yaklaşım: Ethem Baran'ın Yarım Romanı

1.1. Yarım Romanın Vak'a Örgüsü

Yarım, yazar anlatıcı ile başlamakta ve sonrasında Metin'in ve Adıgüzel'in bakış açılarından anlatılmaya devam etmektedir.

Metin taşralı, üniversite eğitimini Ankara’da geçirmiş bir gençtir. Ankara’dayken her genç gibi arkadaşları vardır ve bir de çok sevdiği kız arkadaşı Esmâ’sı. Okul bitince memuriyete başvurmuş ve tayini Doğu’nun en ücra kentlerinden birine çıkmıştır. Sevdiklerinden bu denli uzağa ilk defa gidecektir Metin. Gittiği şehre “Karlar Şehri” gibi romantik bir isim vermiş olsa da burası onun taktığı ismin insanda uyandırdığı hissin tam zıddıdır. Şehirden çok köyü andıran, bakımsız evlerden ve birkaç dükkanlık çarşıdan oluşan küçücük bir şehirdir burası. Metin’e ilk gördüğü anda “*Burada insan ne yapardı? Zaman nasıl geçirdi?*” (Baran, 2008: 45)¹ dedirten bir avuçluk yer... Metin, Karlar Şehri’ne gelir gelmez hemen bir otele yerleşir, akşamları yemek yiyebileceği bir lokanta ile anlaşır. Valilik konağındaki işine de başlayan Metin’de büyük bir tatminsizlik duygusu vardır. İş yerindeki arkadaşları, sadece iş arkadaşlarıdır ve dışarıda görüşebileceği neredeyse hiç kimse yoktur. Aslında onun da böyle bir girişime niyeti yoktur. Kendi kabuğuna çekilir ve her günü bir gün öncesini andıran monoton bir hayat içinde bulur kendini. Sevdiklerinden bir haber alabilmek adına onların telefonlarını ve mektuplarını gözlemektedir. Ancak bir süre sonra ne arayan ne soran kalır ortada. Ailesinin yanına da çok seyrek gitmektedir. Çünkü annesi ona parasını çar çur etmemesini ve evlenmek için para biriktirmesi gerektiğini söylemektedir. Metin’in ara sıra Abdullah ile yaptığı *Doğu’nun Parisi*’ne yolculuklar ve bazen birahane de içtiği birkaç bira dışında neredeyse hiçbir sosyal hayatı da bulunmamaktadır. Tayininin çıkmasını dört gözle beklemektedir; ancak bu da çok uzak bir hayal olarak kalmaktadır. Bir ara askere gider; ama döndüğü yer yine karlar şehridir. Çok fazla kitap okumaktadır; hatta bu kitap okumaları o kadar yoğundur ki bir gün gitmiş olduğu Şehir Kulübü’nde, okuduğu romanların kahramanının çıkıp oraya gelmesini diler. Ayrıca çeşitli dergilere ara sıra yazılar göndermekte ve roman yazmaya çalışmaktadır.

Bir gün Metin, Şehir Kulübü’nde Hayati Hoca ile karşılaşır. Hayati Hoca hapishanedeki mahkumlara öğretmenlik yapmaktadır ve Metin’e de burada Güzel Konuşma ve Yazma öğretmenliği yapmasını teklif eder. Ona cezaevindeki bir gençten bahseder, o da çok kitap okuyan ve öyküler yazan biridir. Metin, bu kişiyi merak eder, belki de cezaevinde yatan dikkatinden kaçmış bir yazardır bu!

Cezaevine giden Metin, yazmayı çok seven kişi olan Adıgüzel ile tanışır. Bir anda etraflarında kimse yokmuş gibi sohbet etmeye başlarlar. Hatta Adıgüzel, Metin için “*ben onun diğer yarısıyım o da benim diğer yarım...*” (s. 135) der ve aralarında kopmayacak bir ilişki başlar.

Adıgüzel, 12 Eylül mağdurlarından, ülkücü, genç yaşta işlemediği bir suçtan dolayı 30 yıl cezaya çarptırılmış biridir. Ömrünün en güzel yıllarını hapiste geçirmeye mahkûm olan bu adam, kitap okuyarak kendini bulur. Ancak kitaplara o kadar yoğunlaşır ki düşünceleri karmaşıklaşır, gelgitler yaşar. “*Benim bir huyum var, inandığımı, düşündüğümü söylerim. Sürekli okuduğum için oturmuş bir kafam yok...*” (s. 162) diyerek kendisi de çelişkili durumunun farkında olduğunu belirtir. Başta ülkücü olan Adıgüzel, bir süre sonra tarafsız olur. Allah inancı vardır, namaz kılmaya başlar. Asidir, yeri geldiğinde hakkını savunmaktan korkmaz. Kendi hayalinde yarattığı bir kıza aşık olur; çünkü hapishane onda onarılmaz yaralar açmıştır. Cezası bitince yapacağı işler hakkında da tutarsız düşünceleri vardır. Hukuk okumak ister, İzmir’de bir işe atılmak ister, yurt dışına çıkmak ister, Türkiye’de kalmak ister...

¹ Bundan sonra eserden yapılacak bütün alıntılarda sadece sayfa numarası kullanılacaktır.

Adıgüzel'in tabirleriyle bu iki birbirinin yarısı olan kişi, arasında sıkı bir bağ kurulmuştur. Bol bol mektuplaşır, tartışır, fikir alışverişinde bulunurlar.

Adıgüzel, Metin'den büyük olmasına rağmen saygısından dolayı ona "abi" diye hitap eder.

Olaylar 12 Eylül zamanında geçmektedir. Siyasi baskı ve ülkenin içinde bulunduğu kasvetli durumdan roman kahraman(lar)ı da nasibini almıştır. Aslında Ankara'da sevdiklerini bırakıp Doğu'nun en ücra kentine gelen, kendini bir çıkmazın içinde bulan Metin'in soyadı Adıgüzel'dir. Metin, çaresizliği ile boğuşurken psikolojik açıdan çökmüş ve bu durumdan ancak hayalinde yarattığı arkadaş(lar) sayesinde kurtulmaya çabalamış, hastalıklı bir kişidir. O aslında Metin Adıgüzel'dir.

Yazarın kitabın başında Ralph Waldo Emerson'dan alıntıladığı "İnsanın kendisi yalnızca yarım, diğer yarım ise ifadesidir." cümlesinden hareketle denebilir ki; Metin benliğinin yarısı, Adıgüzel ise o benliğin ifadesi olan diğer yarısıdır.

1.2. Yarım Romanın Psikanalitik Açısından Çözümlemesi

Ethem Baran'ın *Yarım* isimli romanı, psikanalitik kuramlar çerçevesinde çözümlenebilecek, psikolojik derinliği olan bir eserdir. Roman, anlatım zamanı bakımından buhranlı bir dönemde geçmektedir ve bu dönemin kişiler üzerinde yadsınamayacak kadar negatif etkisi vardır. *Yarım*, bu negatif ortamı, roman kahramanının iç dünyası ile yoğurmuş, siyasi çerçeveden uzak ama bir o kadar da yazıldığı dönemin içinde olan psikolojik bir roman olarak yazarı tarafından kurgulanmıştır.

1.2.1. Tek Bedendeki İki İnsanın, Metin Adıgüzel'in, Kuramlar Işığında Karakter Analizi

Günümüzde psikanaliz edebiyat eleştirisi çalışmaları, tek bir kuramcının kuramını kullanmaktan öte ele alınan sanat eserine uygun olanlarının bir kolaj halinde yapıta uygulanması yönündedir. *Yarım* da birden fazla kuramcının bulguları ile açıklanabilecek, bir nevi karnaval havasında çözümlenebilecek bir yapıttır.

1.2.2. Karen Horney'in ve Donald Winnicott'un Kuramları Işığında Metin Adıgüzel

Karen Horney, Freudçu bir anlayışla psikanalize başlamış olsa da zamanla ego psikolojisi ekolüne yönelmiştir. *Çağımızın Nevrotik Kişiliği (The Neurotic Personality of Our Time)*, *Psikanalizde Yeni Yollar (New Ways in Psychoanalysis)*, *Kendi Kendine Psikanaliz (Self-Analysis)*, *İçsel Çatışmalarımız (Our Inner Conflicts)*, *Nevroz ve İnsan Gelişimi (Neurosis and Human Growth)* gibi eserlerinde kuramlarını açıklamaya çalışmıştır.

Horney, nevrozların temelini anne-baba yetersizliğini koymuştur. Bu durum da akabinde düşmanlık duygusunu getirmektedir. "Özellikle çocuklarda rastlanan ve ana-babanın yetersizliklerinin neden olduğu "düşmanlık duygusu" üzerinde durur: düşmanlık duygusunun açıkça ifade edilmesi, çocukla ana-baba arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açacağı için bastırılmakta, bu bastırma ise, çocukta temel bir endişe kaynağı haline gelmektedir." (Cebeci, 2009: 240) Kişilerarası ilişkilerde hissedilen, bu kendine zarar veren kapana kısılmışlık duygusu çocukta endişeyi oluşturur ve bu endişe nevrozu tetikleyen en temel olgudur. Nevrotik kişiler, insanlara yönelme, insanlardan kaçma ve insanlara karşı olma şeklinde birbirinden farklı eğilim göstermektedirler.

İnsanlara yönelen nevrozlu, diğer kişilerin onayını alma, onlardan sevgi ve ilgi görme, onları memnun etme gibi kaygılar taşımaktadır.

İnsanlardan kaçan nevrozlu, kendi kabuğuna çekilmektedir. Çevresine yabancılaşmaktadır. Bu tip vakalarda kendine yabancılaşma sorunu da gözlemlenmektedir ve bu da kişiyi iç dünyasında imgeler yaratmaya, hayali bir ortamda yaşatmaya götüren bir durumdur. Bu tip rahatsızlık çeken kişilerin içsel çatışmalarını ortaya koymak için Horney, “idealize benlik” ve “hor görülen imge” kavramalarını geliştirmiştir. İdealize benlik, “*Kişinin bilinçdışında taşıdığı, kendisine ilişkin gerçekçi olmayan, statik ve sabit bir imgedir. Gerçek bir güven ve gurur duygusunun yerini tutmaya yarar; endişe içindeki kişiye diğer kişilerden daha iyi durumda olduğu, varlığının bir anlama taşıdığı duygusu verir. Bunun aksi ise, kişinin kendisine ilişkin ‘horgörülen bir imge’ geliştirmesidir.*” (Cebeci, 2009: 242) İdealize benlik, çocukluk dönemlerinde gelişen endişeyi bastırmak için kişinin kendi içinde ihtişamlı, başarılı bir imge yaratmasına neden olmaktadır. Benliğini tamamen ikiye ayıran bu kişi, yarattığı iki benlik arasında gelgitler yaşamakta ve dışarıya tamamen kendisini kapatmaktadır. İdealize benliğinin başkaları tarafından incitilmesi durumunda kişi, intikam, olayları komikleştirme gibi durumlara başvurmaktadır.

Yarım’ın kahramanı Metin Adıgüzel, bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde ortaya şaşırtıcı benzerlikler çıkmaktadır.

Romanda Metin’in çocukluğuna dair pek fazla bilgiye yer verilmemiştir. Metin’in anlattığı kadarıyla babası otoriter ve müdahaleci bir adamdır. Bunu da yine Metin’in karlar şehrine gitmek için otogarda yaşadığı anlarından öğreniyoruz. Hiçbir otobüste yer bulamayınca babası oğluna bir yer aramak için çözümler üretmeye, şoför ile konuşmaya çalışır. Metin babasının şoförle konuştuğu anda başka bir anıya yelken açar. “*Babam o an sanki yine askerlik şubesi başkanının karşısındaydı. Milli güvenlik dersi görmeme karşın bir türlü öğrenemediğim için rütbesinin ne olduğunu bilemediğim subay, askerlikle iliştiğim olmadığına ilişkin belgeyi veremeyeceğini söylüyordu. İş başvurusu bu hafta sona eriyor komutanım. Hepsi tamam, bir tek askerlik belgesi. Sonra vallahi hemen askerlik için karar aldıracağız. Ama şimdilik bir belge... Okulu bitireli iki hafta oldu, işte kısmet bu iş imkanı, devlet kadro açtı...*” (s. 40) Bu anıdan da anlaşıldığı gibi baba, oğluna kendi hakkını savunması için izin vermemekte, kendisini ön plana çıkarmaktadır.

Metin’in annesi ile ilgili bilgi de babası hakkındakiler kadar kısadır. Anne, oğluna sık sık yanlarına gelmemesini, yolda harcayacağı o parayı evlenmek üzere biriktirmesini söylemektedir. Sevgisiz bir ailenin kokularını bu şekilde yayan yazar, Metin’e “*Postanede telefon kuyruğunda orada ne aradığının yanıtını bulmaya çalışarak beklerken, zamanın geçtiğini sanıyordum.*” (s. 115) sözlerini söyleterek onun yalnız bırakılmışlığını gözler önüne sermektedir.

Çocukluğuna dair ayrıntılı bilgilere sahip olduğumuz kişi Adıgüzel’dir. Bunu yazarın bilinçli olarak yaptığı kuvvetle ihtimaldir; çünkü Metin zihninde diğer yarısını, Adıgüzel’i, yaratmıştır. Bu yüzden Metin’de eksik kalan kısımlar Adıgüzel’de verilen bilgiler ışığında tamamlanabilmektedir.

Adıgüzel, eve neredeyse bayramlar dışında uğramayan bir baba sahiptir. İletişimleri yok denecek kadar azdır. Bir gün babası ona bir kamyonet aldığını ve artık çalışmaya başlayacağını söyler. Ona ne istediğini bile sormamıştır. “*Çocukluğum bitiyordu, gençliğim bile.*” (s.51) diye hoşnutsuzluğunu belirtir iç sesiyle Adıgüzel, bu durum karşısında. Ağzında madeni dişi olan adamları da sevmez o. Babasının da altın dişi vardır ve ondan da nefret etmektedir. Kahramanın ailesindeki diğer erkek figürleri de katıdır, sevgisizdir. “*Sevgi var mıydı ona karşı içimde, hatırlamıyorum; saygı da değildi galiba, olsa olsa, katıksız bir*

korkunun akla uydurulmasıydı.” (s.27) dediği amcasından korkmaktadır, dedesi ise babasının anlattığı kadarıyla kadın düşkününü bir adamdır ve yiğittir; yani o da diğerleri gibi baskın bir karakterdir.

Annesi ise romandaki imalardan anlaşılacağı üzere cahil bir kadındır. Kocasının eve gelmemelerine de karşı çıkmamakta, buna boyun eğmektedir. Ayrıca hurafelere inanmaktadır. Evlerinde mübarek bir kişinin yaşadığını, gece evde dolaştığını iddia etmektedir. Hatta yazdığı bir öyküde kahramanına Adıgüzel, “*Polis herhalde insanı dövüyor olmalıydı. Bu da doğaldı. Evde de anam dövüyordu suç işlediğim zaman. Suçum camları kırmak oluyordu hep.*” (s.163) dedirterek bir bakıma kendi çocukluğunu bir başkası üzerinden aktarmaktadır. Bu öyküden sonra “*Kafam attığında taşlarla camları şangır şungur indiren, köpeği tandıra düştüğü için anasını, bacısını suçlayan ve evde üç gün yas ilan ederek radyo açtırtmayan bir çocuktum.*” (s. 184) kendisi için söylediği bu sözlerden anlamaktayız.

“*Beni kimse sevmeydi ama.*” (s.52) diyen Adıgüzel haksız da değildir sanki. Hapis yıllarında çok fazla ziyaretine gitmez ailesi çünkü. “*Babam gene gelmedi.*” (s. 203) nidası da onun aile bağlarıyla ilgili pek çok şeyi açığa çıkarmaktadır.

Metin'in ve Adıgüzel'in aile yapıları ayrı ayrı, yukarıda yapıldığı gibi ele alındığında bunların aslında birbirini tamamlayan yap-boz parçaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle her iki karakterin anıları Metin Adıgüzel üzerinden incelenmelidir sonucu ortaya çıkmaktadır.

Metin Adıgüzel, sevgisiz bir ailede yetişmiştir. Anneden sıcaklık görmeyen kahramanın babası da korku ve otorite nesne olarak ön plana çıkmaktadır. Ana-baba sevgisizliği sonucu oluşan düşmanlık duygusu Adıgüzel'in asi bir çocuk olmasına neden olmuştur. Ailenin onayını alma endişesi de çok belirgin bir şekilde ortadır ki bu nevrozun en temel ögesidir. Metin, uzak bir şehre giderken babasına ses bile çıkaramazken, Adıgüzel babasının istediği işi yapmaya razı gelmiştir. Ayrıca Metin, annesinin sözüne itaat ederek memleketine uzun aralıklarla gitmektedir.

Sağlıksız aile yapılanması Metin Adıgüzel'i içe kapanmaya itmiştir. O, çevresine ve kendisine yabancılaşmıştır. Çevresine yabancılaşmıştır; çünkü kendisi dışarıdan birileri ile arkadaşlık etmektense kitaplarda yaşamayı tercih etmektedir. Çevreye yabancılaşırken kendi içine dönen kahraman, kişilik bölünmesi yaşayarak kendisinden de uzaklaşmaya başlamaktadır. Metin, sessiz, kendi halinde, insanlarla arkadaş olmak için çabalayan bir karakterdir. Zihninde bunun tersi anarşist ruhlu, hakkını savunan, gözü pek, yeri geldiğinde arkadaş edinmek için fedakarlıklar yapan bir ideal benlik olarak Adıgüzel'i yaratmıştır. Metin'in Adıgüzel kısmı hor görüldüğü vakit Horney'in de belirttiği gibi intikam duygusu ile yanmaktadır. Buna Adıgüzel'in hapisten çıktıktan sonra hukuk okuma ve haklıları savunup haksızları yargılama isteği örnek gösterilebilir. Onun “*İmgelemimde bir ada satın aldım. Beni oyuna getiren, bana tuzak kuran, kötülük yapan herkesi bulunduğu yerden alıp adama götürüyor, oraya hapsediyorum. Yargılamalar, gardiyanlar, hücreler, kapalı kapılar, parmaklıklar, duvarlar, duvarlar... ne görmüş ne çekmişsem aynısını onlara yaşıyorum. Çoğu çıldırıyor.*” (s. 194) sözleri de düşüncemizi destekler niteliktedir.

Donald Winnicott, nesne ilişkileri ekolünün kuramlarını pediatriye uygulamıştır. Winnicott'un bulduğu “*aynalama (yansılama)*” terimi roman kahramanının kişiliğini çözümlenmek açısından büyük önem arz etmektedir. Bu terim “*Çocuğun varlığının doğrulanması için duyduğu ihtiyacı dile getirir ve özellikle 'annenin yüzü' tarafından yerine getirilen bir işlemdir. Uygun biçimde yansılanmayan çocuğun temel ihtiyaçları karşılanmamış demektir. Çocuğun aynı zamanda 'kucaklanmaya' ya da 'tutulmaya' da ihtiyacı vardır.*” (Cebeci, 2009: 253) Bu kucaklanma hissi mecazi anlamda da algılanabilmektedir ve karşıdan

destek görmek, sevilme ve yalnızlık çekmeme isteği anlamlarında da değerlendirilebilmektedir.

Metin Adıgüzel, daha öncede belirtildiği gibi sevgisiz bir ailede yetişmiştir. Aynalama dönemini tam anlamıyla yaşayamamış olan kahraman, bunun neticesinde büyük bir yalnızlık çekmektedir. Hayali arkadaşı Adıgüzel'i de bu eksikliğini örtecek şekilde oluşturmuştur. Adıgüzel, Metin'e hayrandır, onu çok sevmekte ve özellikle yazması konusunda desteklemektedir. Kendisi de Metin'in varlığı ile yalnızlığını ve sevgiye olan açlığını gidermektedir. Metin'in Adıgüzel'e kendisi için yazdırdığı mektuplardan alıntılanan şu pasajlar da onun nasıl sevgiye, takdir edilmeye ve destek görmeye aç olduğunu gözler önüne sermektedir. *"Mektubunu alınca ne kadar sevindim, ne kadar sevindim bilemezsin. Yaşta senden büyüğüm tamam, ne var ki insan uzun süre toplumdaki uzak olunca, sevgiye, ilgiye, kısacası insanlığa hasret kalıyor; insanca bir yaklaşım görünce de o yaklaşım sahibine derin bir sevgi ve muhabbet hisleriyle bağlanıyor. Ben de karlar şehrinde beri (Ne güzel benzetmişsin öyle, gerçekten ne çok yağardı değil mi? Mektubun başlangıcında "Karlar şehri" görünce hoşuma gitti doğrusu) sana karşı böyle hislerle doluyum..."* (s. 92), *"Çıkınca kan kardeşi olur muyuz? Çocukken yapardık, parmaklarımızı keser, kanlarımızı birbirine karıştırırdık, sonra herkes kendi parmağını emdi. Parmağını kesebilir misin? Ben senin için bileklerimi de keserim."* (s.164)

İki analistin verileri ve bunların roman kahramanı üzerinde örneklendirilmesi neticesinde ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır: Metin Adıgüzel, nevrozudur ve bunun sonucunda ikili bir kimliğe bürünmüştür. Aile, özellikle anne, sevgisinin eksikliğinden dolayı aynalama dönemini başarılı bir şekilde atlatamamış ve bu evrenin eksikliğini kendi içinde yarattığı hayali kahramanı ile gidermeye çalışmıştır.

1.2.3. Heinz Kohut, Narsisizm ve Romandaki Yansımaları

Heiz Kohut, kendilik psikolojisi kuramından sonra narsisizm ile ilgili görüşlerini ortaya koymuş ve büyük bir yankı uyandırmıştır. O, narsisizmi iki hat halinde ele almıştır. Bunlar "büyüklenmeci (grandioz) benlik" ve "idealleştirilmiş ebeveyn imagosu"dur. Bu iki benlik birbiriyle çatışmamakta, aynı doğrultuda ilerlemektedir. Bunlar çocuğun yeteneklerini ve ideallerini oluşturmada, bunların en az birinde eksiklik olması narsisizme yol açmaktadır.

"Yansıyan benlik-nesnesi"nin (mirroring self-object) başarısızlığı çocuğun 'göstermecilik' (exhibitionism) alanındaki gereksinimlerinin karşılanamaması, buna bağlı olarak, cinselleşmiş teşhircilik eğilimlerinin, büyüklenme (grandiosite) iddialarıyla birlikte ortaya çıkması sonucunu verir. Bu duyguların ifade edilmesinde idrar ve dışkılama işlevleri ile erkeklik organının öne çıkarıldığı bir sistemin meydana gelmesi söz konusudur. 'İdealize edilen benlik-nesnesi'nin çocuğun özdeşleşme gereksinimlerini karşılayamaması durumdaysa 'röntgencilik' ile ifade edilebilecek biçimde, idealize benlik-nesnesini ele geçirme ve yetişkinlik gücünün simgesi olarak algılanan penis, meme, gibi beden bütünlüğünden ayrılmış parçalara yönelik özel ilgilerin geliştirilmesi söz konusu olur." (Cebeci, 2009: 274)

Kohut, narsistik tipleri tasnif etmiştir. Bunlar; yansılanma açlığı çeken, idealize açlığı çeken, alt-benlik kişilikleri, birleşme açlığı çeken ve ilişki kurmaktan çekinen olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

Yarım'ın kahramanı Metin Adıgüzel'e, bu bilgiler ışığında yaklaşıldığı vakit onda narsisizm olduğu sonucuna ulaşılabilir. Metin, dışarıdan bakıldığında büyüklenmeci bir

karakter değildir; hatta kendisine hayranlık duyduğu ile ilgili bir bilgi de yoktur elde. Oysaki o, diğer yarım dediği zihninde yarattığı kişiye aktarmıştır bu özelliğini.

Adıgüzel, çocukluğunda yansılanma gereksinimini giderememiştir. Annesi romandan anlaşıldığı üzere zaten cahil bir kadındır ve çocuk yetiştirme konusunda eksiklikleri vardır. Bunun sonucunda da grandioz benliği gelişmiştir Adıgüzel'in. Aslında kendisi için “ *bir kızın ilk görüşte vurulacağı bir tip değilim. Allah, uzaktan bir et yığını fırlatmış suratımın ortasına sanki. Ben seviyorum ama başkaları 'Burnu büyük' diyor. Ne var yani, seninki de küçük.* ” (s. 139) sarf ettiği bu cümlelerin başında olumsuz bir giriş yapsa da bunu sonunda bir şekilde kendi lehine çevirmektedir.

Bir gün tıraş olurken söylediği şu sözler de onun grandioz benliğini açıklar niteliktedir: “ *Köpükler tıraş bıçağının önünde, kar küreyen bir aracın yol açışına benzer biçimde bir araya toplanıp üstlerine çığ inen suyun altında lavabonun deliğine kaçıştıklarında şimdiki yaşuma geri dönerim. Nedenini bilemeyeceğim bir dürtüyle beğenirim kendimi o an.* ” (s. 60)

Narsist olduğunu saklama gereği de duymamakta, bunu “ *Ben geçmişe üzülen, bu yüzden ilerlememi engelleyen narsist duygularla doluyum...* ” (s. 91) diyerek açıkça belli etmektedir.

Eserde Adıgüzel'in yazmış olduğu birkaç öyküye yer verilmiştir. Kendisi insanı anlattığını; çünkü etrafında sadece insanlar olduğunu, çevreyi, çiçekleri göremediğini söylemektedir. Bu noktadan hareket edilecek olursa Adıgüzel'in öyküleri kendi bilinçaltından izler taşımakta bulgusu ortaya çıkmaktadır. Yansılanma dönemini atlatamayan çocukta idrar ve dışkılama sisteminin öne çıktığı bir dönem olduğundan konuya girişte bahsetmiştik. Bu durumun Adıgüzel'in iki öyküsünde de yer alması onun narsistik kişiliğinin dışı vurumu açısından ilgi çekicidir. Bu hikayelerden ilkinde, Haydo Ağa diye bir adamın gece altına yapmasını (s. 94), ikincisinde de cezaevinde görevli yaşlı bir adamın “ *... tam zamandı bırakmanın. Çevresini tekrar taradı aceleyle. Ve bıraktı esirini. Esir, mancınkla fırlatılmış bir gülle hızıyla ve gök gürültüsünü andıran bir sesle hapsedildiği yerden. Zaarrttt! Yaşlı adam, bozuk bir yumurta kokusu duydu...* ” sözleriyle dile getirdiği dışkılama durumunu anlatması dikkate değerdir.

Metin'de de benlik-nesnesi'nin çocuğun özdeşleşme gereksinimlerini karşılayamaması durumu görülmektedir. Aslında yansılama dönemini de tamamlayamamış olan Metin, bu kısmı Adıgüzel'in üzerinden yaşamaktadır. İdealize edebileceği bir ebeveynden yoksun olan Metin'in bu tarafının psikolojik açıdan sorunlu olması kaçınılmazdır. Onun büyülenmeci tavırları yoktur, hatta aksine kendinin görünmez bile olmasını istemektedir kimi zaman. Onun kaldığı otel odasının penceresinin altındaki avluda yaşayan kadını gözetleme isteği ve bunu durduramaması ideal benlik nesnesinin tamamlanması sonucunda görülen röntgencilik olayına iyi bir örnektir. O bu röntgencilikten kendini alamamasını şu şekilde ifade etmektedir. “ *Oraya baktığım anlaşılmasın diye önce karşı caddeye, caddeyi koca kütleleriyle korkutan ve şehrin en yüksek binası olan altı katlı otele, onun sağında ve solunda birbirini sıkıştırmaktan yorgun, yıkılmaktan beter ama yine de yığıtlığı elden bırakmamaya niyetli görünen zavallı dükkanlara uzun uzun olduğunu sandığım, ne var ki, ne kadar çabalasam da hemen bitiveren bir süre göz gezdirdikten sonra pencerenin altına, avluya dikiyordum gözlerimi.* ” (s. 167) Kadın, Metin'le buluşmak için sokağın karşısına geçer, ama Metin kadının yanına gitmez.

Kitaptan alınan bu pasajların da gösterdiği üzere Metin Adıgüzel, narsist kişiliğin özelliklerine sahiptir. Kohut'un sınıflandırmasına göre bir isim vermek gerekirse Metin Adıgüzel "alt-benlik kişiliği"² ve "ilişki kurmaktan kaçınan kişilik"³ kategorisine girmektedir.

1.2.4. Şizofrenik Bir Vak'a

Şizofren vak'alarında kişi, kendi iç dünyasına dönmekte ve burada hayal ettiği dünyayı, fantezilerini yaşamaktadır. Dış dünyayla neredeyse tüm bağı koparan bu tip kişi, zihninde parçalı bir evren yaratmaktadır. İnsana yaşama gücü veren enerji libido, çocuklarda zamanla dış dünya nesnelere aktarılmaktadır. Ancak şizofrenler libidolarını kendi içlerine yönlendirmekte ve çevrelerine yabancılaşmaktadır.

Silvano Arieti, şizofrenler için şu bulguları tespit etmiştir: " *Bu hastaların parçalanmış dünyalarının zaman zaman ani bir düzene kavuştuğunu, hastanın çevresine ve hayata anlam veren bir sistem geliştirdiğini gözlemlemiştir. Bununla beraber söz konusu düzen duygusu yanıltıcıdır, çünkü hastanın birincil düşünce süreçlerini kullanmasıyla elde edilen hatalı bir sonucu içerir. Buna göre, hasta iki ya da daha fazla şey ya da kişi arasında tek bir ortak unsur bulmakta, bu ortak unsuru, karşılaştırdığı iki şey arasındaki bir özdeşlik ilişkisine esas yapmaktadır.*" (Cebeci, 2009: 160)

Şizofreniyi gerçeklikten kopma ve aşırı derecede fantezi üreterek kendine dönme durumu olarak gören Eagleton'un şizofreniklerin düşünceleri ve dilleri ile ilgili düşünceleri ise şöyledir: " *Adeta bilinçdışı arzu yani 'id', çoğalarak, fikirler arasında duygulanımsal (kavramsal değil) ilişkiler, mantıkdışı, karmakarışık düşünce bağlantıları kurarak bilince doğmuş gibidir. Şizofrenik dilin, bu anlamda şiirle ilginç bir benzerliği vardır.*" (Eagleton, 2011: 169)

Şizofrenikte, etrafında olup bitene kayıtsızlık, halüsinasyon ve hayal görme durumları görülmektedir. Ayrıca mantıksal düzen kaybolmakta ve bunun neticesinde bu tip hastalar anlamsız konuşmakta, birbiriyle alakası olmayan şeyler söylemektedirler. Bunların yanı sıra " *Özellikle şizofreni hastalığı olan bireylerde, genel popülasyona göre daha yüksek oranda sigara içimi olduğu konusunda bir görüş birliği vardır.*" (Breslau, Scott, Kessler, 2004: 69-76.) Ancak, bu tanıların hepsi bir kişide olmak zorunda da değildir.

Metin de Arieti'nin belirttiği gibi zihninde kendisine parçalı evrenler yaratmıştır. Öyle ki hayali arkadaşı Adıgüzel'i bile kendi içinde başka dünya yaşatmaya itmiş, onun hayalî bir sevgili edinmesini sağlamıştır.

Yazar, romanda aralara serpiştirdiği ipuçlarıyla okuyucuya bir nevi oyun dünyası sunmaktadır. En başından beri Metin'in psikolojik bozukluklarıyla ilgili sezdirilen hava ancak kitabın sonunda nihayetlenirken, Adıgüzel'in ruhsal sıkıntıları ara ara okuyucuya verilmektedir ve onu çözümlenmek Metin'i çözümlenmekten daha evvele bırakılmıştır.

Metin'in hayalinde tasavvur ettiği Adıgüzel, psikolojik açıdan, hapisanede bulunması nedeniyle de çok sağlıksızdır. Bu durumun kendisi de farkındadır üstelik. Daha romanın başlarında söylediği şu sözler okuyucuya kimle karşı karşıya olduğunu açıklar niteliktedir. " *Hezeyanlarım devam etti bu arada. Bana gelen bütün mektuplardan kuşkulanmaya başladım.*

² Alt-benlik kişiliği: Kendilerine benzer başka kişiliklerle ilişki kurarak varlıklarını doğrulatmayı amaçlarlar. (Cebeci, 2009: 275-276)

³ İlişki kurmaktan kaçınan kişilik: Bu karakter, kendi yakınlık kurma ve sevgi gereksinmelerinin şiddetinden korkarak her türlü yakınlıktan uzak durmaya çalışır. (Cebeci, 2009: .276)

mektuplar arasında ilişkiler kuruyordum; birindeki bir cümleyi diğerindeki bir cümleye ekleyip yeni anlamlar buluyor, birinde söylenmeyeni öbüründe söylenmiş sayıyordum. Bir sürü düşmanlık planları, hezeyanlar, paranoya..." (s. 25)

Adıgüzel, çok fazla psikoloji kitabı okumaktadır ve kendisine edindiği bilgiler ışığında çeşitli tanılar koymaktadır. "O kadar korktum ki, acaba şizofren miyim, oluyor muyum diye. Hayır, değilim. Çok şükür, değilim." (s. 80) diyen roman kahramanı, aslında içinde bulunduğu ruhsal sıkıntıyı tahmin etmekte; ama bir yandan da bunu kendine konduramamaktadır.

Adıgüzel, bir gazeteye verdiği ilan sonucu hukukta okuyan bir kızla, Nur ile tanışır ve onunla mektuplaşmaya başlar. Kızın ona yalan söyleyip söylemediği konusunda paranovaları olsa da o onunla mektuplaşmaktan büyük bir haz duyar. Bir gün masasının üzerindeki kağıtlara göz atarken, yedi ay önce aldığı bir not gözüne çarpar. Notta, " 1-) Allah Allah, fotokopinin kartını istemediğim halde, isteyeceğimi nereden bilip de göndermiş? \ 2-) Hukukta okuyan bir öğrenciden ziyade psikoloji-sosyoloji öğrencisi izlenimini bırakıyor insanda. \ ... 4-) Yazılardaki benzerlik. \ ... 8-) Fabülasyon \ ... 9-) Onu çok seviyorum. Bu oyunu sürdürürelim. Oğlum dikkat et, inanmaya başladın. Tanrım! Tanrım! \ ... 17-) Neden?!.. İşte başlangıcından bugüne kadar... Kendi yalanıma kendim inanmaya başladım." (s. 176) gibi sözler bulunmaktadır. Alıntılanan bu notlar düzgün bir sıraya konduğunda şu ortaya çıkmaktadır. Psikoloji-sosyoloji kitaplarını çok okuduğu için Adıgüzel, kendi kendine yazdığı bu mektuplarda doğal olarak bu konulardan bahsedecektir ve mektupları yazan aynı kişi olduğu için yazılarda doğal olarak benzeyecektir. Olmayan bir şeyi olmuş gibi anlatma hastalığının adı olan fabülasyonu, bu notlar içine alması zaten manidardır ve sonraki maddede de kendi kendine uydurduğu bir yalanın içinde olduğunu itiraf etmektedir. Zaten kendisi hayali olan Adıgüzel, yalnızlığını kendisi gibi hayali bir sevgili ile gidermeye çalışmakta, bunun bir ara farkına varıp sonra yeniden yalan dünyasına inanmaya devam etmektedir.

Hayali kahraman olan Adıgüzel'in şizofrenik belirtilerinden bir diğeri de aralarında mantık bağı bulunmayan, gelişmiş güzel cümleler kurmasıdır. Onun Metin'e yazdığı mektuplardan alıntılanan şu pasajları konuyu daha iyi aydınlatmaktadır:

" Yarın 23 Nisan. Açık görüş. Bakalım kimler gelecek? Belki de hiç kimse. \ T. S. Eliot ne diyor: " Başladığın yerdir son." Yani her bitiş bir başlangıçtır. \ Önümde bir kitap var. Çağdaş Demokrasiler. Bizim Melaike'nin gönderdiği kitap. Birilerindeydi, yeni geldi. Melaike'ye (bu ad ona yakışıyor değil mi?) bazen kızıyorum. Her zaman değil, bazen. Kızsam mı, kızmasam mı onu da bilemiyorum aslında." (s. 140)

"... Neyse. Gerçekten, bu yazdıklarımın hiçbir anlam çıkaramıyor musun? O zaman hepsini yırt at. Say ki hiçbir şey olmamış. Bunları bir delinin yazdıkları, sancılı günlerinin bir ürünü olarak kabul et." (s. 148)

Yarım, zaten Metin'in parçalanmış dünyası üzerine kurgulanmıştır. O, sevdiklerinden uzak bir yere gidince yalnız kalır. Tayinini beklemektedir; ancak bu da çok zor görünmektedir. Kapıldığı umutsuzlukla çevreye yabancılaşır, hayallerine sığınır ve orada yarattığı kişi(ler) ile zamanını geçirmeye başlar. Öylesine yalnızdır ki "Keşke kendimi çoğaltabilsem diyorum bazen, çoğaltabilsem ve kendi yalnızlığımı yine kendimle paylaşısam." (s. 108) sözleriyle bir yandan okuyucuya roman hakkında ipuçları verirken bir yandan da büyük bir travmanın belirtilerini göstermektedir.

Öylesine hayal aleminde yaşamaktadır ki Metin, bazen gerçek dünya – hayal dünyası ayırımına varamamakta ve bunu şu sözleri ile ifade etmektedir: "Gerçek olmadığını bildiğin bir şey bir gün, hiç ummadığın bir anda gerçeğe dönüşebilir miydi? Aklımın umulmadık an olarak nitelediğini bilinçaltım reddediyordu işte. Buraya gelmeye karar verdiğimden beri bilinçaltım yeni bir oyununun hazırlıklarını yapıyormuş meğerse." (s. 134)

Arieti'nin söylediği gibi bu tip vakalarda düzen duygusu yanıltıcıdır ve bu kişiler birden fazla şey arasında bir ortak nokta bulup bunu tek gibi algılamaktadırlar. Metin'in rüya gördükten sonra uyanıp o anda hissettiklerini dile getirdiği şu pasaj Arieti'nin teorisini örneklendirmek açısından önemlidir: “*Uyandıgımda nerede olduğumu anlamaya çalışıyorum uzun süre, bulanık bakışlarla. Daha önce yattığım odalar, yataklar, sırasıyla kendilerini gösteriyor önce. Duvarlar, pencere, yer. Rüyaların mekanları ile geçmişin mekanları yer değiştirip asıl mekanın önüne geçmek için adeta birbirleriyle yarışıyorlar. Artık hiçbir evde bir yatağım yok.*” (s. 144)

Bunlara ek olarak Metin, neredeyse elinden sigarayı hiç düşürmeyen biridir ve bu alışkanlığı şizofrenik hastalarda tespit edilen fazla sigara kullanımı durumu ile paralellik göstermektedir.

Metin Adıgüzel'de rastlanan şizofreni bulgusu ile ilgili tespitleri roman boyunca Adıgüzel'in mektuplarını, soyadını bilmediğimiz Metin'in deneme ya da anı türünde yazdığı yazıları okuyucuya veren yazarın kitaba koyduğu son nokta ile sonlandırmak isteriz: “*İki polisin koridordan geçtiğini gördüm. Benim adımları soruyorlardı çaycıya. \ Sonra kapıda belirdiler. \ Metin Adıgüzel siz misiniz?*” (s. 210)

1.3.Psikanalizin Yaratıcılık ile İlgili Verileri ve Metin'in Yazarlığı

Psikanaliz, sanatçının yaratma eyleminin nereden kaynaklandığı ile de ilgilenmektedir ve bu konuyla ilgili günümüze kadar birçok fikir ortaya atılmıştır. Sanat yapıtı ve yaratıcılık ile ilgili çalışma yapan analistler arasında Freud, Jung, Otto Rank, Ernst Kris, Sivano Arieti, Donald Winnicot gibi önemli psikanalistler yer almaktadır.

İnsan zihninin yaratıcılığı ile ilgili ilk ayrıntılı çalışmayı Freud yapmıştır. O, sanatçıyı nevrozlu ile eş tutmuştur ve ona ruh hastası gibi yaklaşmıştır. “*Freud, sanatçıyı, içe dönük, içgüdüsel gereksinimlerinin baskısı altında, onur/güç/servet/ün ve kadınların sevgisini kazanma arzusunda, fakat doyumsuz biri olarak tanımlar; kendini doyumsuzluk içinde hisseden sanatçının, yaşamsal gerçekle bağını kopardığını ve böylece tüm dikkatini düş gücünün kapsadıklarını gerçekleştirmeye yönelttiğini söyler.*” (Erinç, 2004: 98) Bunun sonucunda da “*sanat eserine, yazarın bilinçaltında kalmış isteklerinin, korkularının v.b. sembollerini taşıyan bir belge gibi bakabiliriz.*” (Moran, 2007: 152)

Sanatçıların dünya algısı, bunu yorumlayışı diğer insanlardan hem farklı hem de onlara göre daha girifttir. “*Esasen, sanatçı ister sair, ister yazar, ister ressam, ne olursa olsun, Freud'un rüyalarla özdeşleştirdiği oluşum sürecine, yaratılış olarak, hiç de uzak değildir. Henüz, nedeni tam olarak açıklanamasa da, sanatçılar, metafor oluşturma, sembolleştirme ve somutlaştırma gibi yansıtma unsurlarına ortalama insandan daha yakın ve yatkındırlar. Denilebilir ki, sanatçılar, genel olarak, açıkça yorumlayabildiklerinden daha fazlasını bilen ve ortaya koyan insanlardır. Ne anlama geldiğini tam olarak kendileri de belirleyememelerine rağmen, bize, üzerine düşünebileceğimiz çok sayıda alternatif gerçeklikler sunarlar.*” (Skura, 1984: 35)

Freud'un sanatçı ve yaratıcılığın nedeni ile ilgili görüşlerinden en önemlilerinden biri de yaratıcılığı gündüz düşlerine benzetmesidir. “*Freud, edebi metni bir anlamda rüyaya fakat gündüz rüyalarına benzetir ve rüya yorumlamalarında kullandığı metodu edebi metin ve diğer sanat alanlarındaki ürün incelemelerine de uygular. Ona göre gündüz rüyalarının gece rüyalarından tek farkı 'ben' tarafından sosyal çevreye, normlara göre ayarlanmış olmalarıdır. Dolayısıyla bir sanat eseri, yani gündüz rüyası, aslında yazarın gizlemeye çalıştığı bir*

karakter özelliğinin değiştirme ve gizlemelerle doyuma ulaştırılmasıdır.” (Aytaç, 1999: 112-113) Yani gündüz düşleri sanatçı tarafından egosunun denetiminde okuyucunun haz alacağı şekle dönüştürülmektedir. Yazar, her ne kadar gündüz düşlerini törpülemiş olsa da yine de içinde okuruna kendini deşifre ettiği düşüncesi ile mutsuzluğa kapılmaktadır.

Sanatçıları nevrozlu olarak gören Freud'un tespitini tamamlar nitelikte olan Lichtenstein'in yaratımın sorunsalı ile ilgili düşüncesi ise oldukça ilginçtir. Oğuz Cebeci'nin onun kuramlarından yaptığı çıkarım üzerinden özetlemek gerekirse, “*Sanatsal yaratıcılığın benliği doğrulayıcı özelliğinden söz etmek mümkündür. Bu bize, kişilik zaafı içinde olup da sanatsal yaratıcılığa sarılarak kişiliğini dağılmaktan kurtarmaya çalışan kişilerin durumunu açıklar.*” (Cebeci, 2009: 107)

Yarım, yazar anlatıcının giriş bölümünden sonra tamamen Metin tarafından yazılmıştır, denebilir. Çünkü, eser Metin'in ve hayali arkadaşı Adıgüzel'in yazılarından meydana gelmektedir. Bu yüzden Metin'i, kitabın yazarı olarak adlandırmak yerinde bir tespit olacaktır. Yukarıda alıntılanan yazarlık ve yaratıcılık ile ilgili görüşler ışığında onun yazarlığını ve yaratıcılığının temellerini ortaya koymak ise onu daha iyi analiz etmek için faydalı bir yöntem olarak gözükmektedir.

Metin Adıgüzel, kişiliği ile ilgili zaafı olan, kendine güvenmeyen birisidir. Öyle ki “*Önümde hiç basılmamış karlar olsun, geride bıraktığım izler hemen kapansın, saçlarımda, omuzlarımda, kirpiklerimde biriken karlar beni örtsün ve bir zamanlar birkaç kişinin okuduğu ama şimdi kimsenin anımsamadığı bir kitap gibi unutulup gideyim istiyordum.*” (s.209) diyecek kadar görünmez olmak istemektedir. Ancak bu unutulup gitme, ortalarda hiç gözükmemeye dileği gibi sağlıksız bir durumun tam ters cephesinde onun yazar olma isteği yatmaktadır. Lichtenstein'in tespiti üzerinden söylemek gerekirse aslında o, kendisinin bile belki farkında olmadığı, bilinçdışında yer alan bir nevi kişisel zaafını, zayıflıklarını ortaya koyacağı bir eser üzerinden doğrulamak istediğindedir denebilir. O, kendisini ifade edebilmekten yoksundur, bu nedenle de ifade edemediği bir diğer yarım yaratmıştır zihninde. Adıgüzel, yazdığı mektupların Metin tarafından kitaplaştırılacağını düşünmektedir. Ayrıca Metin, bu diğer yarısını ve ondan gelen mektupları bilinçli olarak yaratmasa da bilinçdışından gelen bir dürtüyle yapmaktadır; ancak bu şekilde tam olabilecektir ve varlığını doğrulatabilecektir.

Böylesi içine kapanık, insanlarla iletişim içinde olmaktan kaçınan, ancak kitap yazıp bir bakıma ölümsüzlüğe imza atmak isteyen Metin'i, Freud'un görüşleri ile örtüştürmek mümkündür. Metin, Freud'un söylediği gibi ilk bakışta onur/güç/servet/ ve kadınların sevgisini kazanma arzusunda gözükmemektedir. Ancak Adıgüzel'e söylediği “*Sahi kitabın ne zaman çıkacak? Bir an önce çıksa da arkadaşlara havamızı bassak, “Arkadaşım yazar” falan...*” (s. 187) sözleri oldukça manidardır. O, aslında yazar olmakla ün ve güç sahibi olmayı dilediğini, etrafındaki kişiler tarafından beğenilmeyi istediğini diğer yarısı üzerinden dile getirmektedir. Metin olarak olmasa da Adıgüzel olarak o, bir kadınla evlenme isteğini de dile getirmektedir; kim bilir belki bunu da yazar olduktan sonraya ertelemiştir...

Sanatçının açığı çekmesi, yalnız ve bohem bir hayata sahip olması gerektiği düşüncesi büyük bir çoğunluğun yüzyıllardır süregelen, hem fikir olduğu bir düşüncedir. Sanatçı, sosyal hayatından fedakârlık edip, toplumu için kendisini kurban eden figürdür. “*Tanrı bir parçasını evreni yapmakta kullanmış, yani kurban etmiştir.*” (Cebeci, 2009: 58) Bu anlamda sanatçı, Tanrı ile özdeşleştirilmiştir. Metin de bu bağlamda tanımlanan sanatçı kategorisine oldukça uymaktadır. Yalnızdır, iş ve otel arasında mekik dokumakta, çok fazla okumakta ve yazmaktadır. Evet, o en başta isteyerek yalnız kalmamıştır belki; ama kendisi de dışa dönük yaşamayı tercih etmemiştir. Odasında, çektiği acılar ile baş başa kalmayı ve yazılarını yazmayı

her şeye tercih etmiştir. Bu yüzden de eserini oluşturmak adına kabuğuna çekilen Metin'i, toplumu için kendini kurban eden sanatçıya benzetmek yanlış olmayacaktır.

Freud, yukarda da alıntılacağı üzere, sanatçıların metafor oluşturma, sembolleştirme ve imge kullanımına ortalama insandan daha yatkın olduğu görüşündedir. Onlar bunu bilerek ya da bilmeyerek yapsınlar bu konuda zihinlerinin girift çalıştığı aşikârdır. Metin de sembol oluşturmayı, imgelerle bir hissi anlatmayı sık sık tercih etmiş ve bunu yazılarında kullanmıştır. Peki, hangi sembol neyi karşılamaktadır?

Birkaç örnekle Metin'in yarattığı imgeler ve onların tercümelemleri verilecek olursa, onun zihin yapısının nasıl diğer insanlara göre daha farklı ortaya çıkacaktır ve bu durum onu sanatçı kavramına yaklaştıracaktır.

Hayalinde yarattığı Adıgüzel, Metin'in olmadığı kişiliğidir. Adıgüzel, hakkını savunan, ona göre daha dışa dönük bir karakterdir. Bunların yanında da yazarlık yolunda oluşturacağı poetikanın sözcüdür.

Metin, Adıgüzel'i haksızlığa uğrayan bir mahkûm olarak hapishanede kurgulamıştır. Hapishane imgesi, onun şu sözleri ile anlamlı kılınmaktadır: "*Aslında bir hücrede yaşıyordum da, içinde bulunduğum yeri karlar şehri diye ve romantik olduğunu sandığım bir ad takarak şirin göstermeye mi çalışıyordum?*" (s. 189) Bu sözlerden anlaşıldığı üzere, hapishane onun kapana kısılmışlığının karşılığıdır. Ayrıca 12 Eylül döneminde her şey sansüre uğramaktadır ve yazarlar istediklerini yazamamaktadırlar. Yazarak kendini ifade edebilen bu insanların ellerinden alınan özgürlükleridir bir anlamda hapishane.

Romanın birçok yerinde bıyık, sakal gibi babayı ve onun otoritesini temsil eden simgeler bulunmaktadır. Metin, otogarda çay içtiği yerin kasasının arkasında asılı tablodaki adam için "... iriyarı, kara pos bıyıklı adam buranın sahibi olduğunu düşündürüyor bana." (s.78) sözlerini söylerken, müdürü için "*Fırça gibi saçlar, bir taraftan diğer tarafa yol olmuş uzanan kaşların altındaki hiçbir şeyi görmeyen donuk gözler, susuz dudaklarını iyice açığa çıkaran köy imamı tipi ince bıyık...*" (s. 85) tanımlamasında bulunmaktadır. Ayrıca karlar şehrine film çekmek için gelen bir grup insan içinden gözüne ilişen bir adamı da *kara sakallı sıkıntı* olarak tanımlamaktadır. Sakal ve bıyığa sahip bu insanların birçok ortak noktası vardır: Güçlü kimselerdir (mevki, cüsse gibi özellikler açısından), Metin'in haz etmediği kişilerdir ve sanki etraflarına sıkıntı yaymaktadırlar, negatif enerji ile doludurlar. Bu, Metin'in zihnindeki baba figürünün dışa vurumudur. Bıyık ve sakal babayı temsil etmekte ve buna sahip insanlar da bu nedenle ona kasvetli gelmekte ve onda olumsuz bir etki bırakmaktadır.

"... Yanı başıma usulca düşen, kendi halinde kalakalmış ellerime bakıyorum. Yabancı bir nesne gibi geliyor ilk anda, sonra tanıyorum onları. Bu çaresiz ve yalnız nesne ağlama isteğiyle dolduruyor beni; hiç dinmeyecek bir ağlama." (s. 66) diyen Metin'i, kendi eli ağlatmaktadır. Aslında, o ele yüklediği anlam apayrıdır ve o açıkça söylemese de anne şefkatine hasret kaldığından, bu eli; anne eli, anne sevgisi anlamlarını karşılayacak şekilde kullanmıştır. Anne rahmine duyulan özlem duygusunu da Adıgüzel'e yazdırdığı bir öyküde "... Ve dedim ki, "*Ha, ben de böyle çıkmışım, dokuz ay kaldığım, şimdi özlem duyduğum (!) inimden...*" (s. 162) cümlesiyle açıkça dile getirmektedir.

Romanda varlığı neredeyse baştan sona hissedilen bir kavram vardır: Kar. Karın beyazlığı, Metin'in şehre bakışını bile değiştiren o romantik havası ise bütün sıkıntılıların arasından sızan ince bir umut ışığıdır. Kar, umutların sembolüdür.

Freud'un sanat eserine benzettiği "gündüz düşleri" kavramına gelince de Adıgüzel'in yazdığı mektuplar Metin'in gündüz kurduğu düşlerdir ve bu anlamda eserin neredeyse yarısı gündüz düşlerinden meydana gelmiştir.

1.4. İsimlerin Gizemi

Yarım'da geçen birçok isim, sahiplerinin özelliğine, kişiliğine uygun biçimde bilinçli olarak seçilmiştir. Diğer bir deyişle, deşifre edilmeyi bekleyen sembollerden biri de roman kahramanlarının isimleridir.

Romanın temel figürü olan Metin'in isminin anlamı; "sağlam, dayanıklı, güçlü"dür. Bir diğer anlamı ise yazıya dökülmüş bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünüdür. İsmi ikinci anlamı, roman kahramanının yazarlık hayali açısından isabetli bir uyum sağlamaktadır. Bu anlamda soyadının Adıgüzel olması da isminin işaret ettiği noktayı, yani yazarlık hayalinin ve yazma ediminin onun hayatındaki yerini göstermesi açısından manidardır.

Metin'in üniversite yıllarından arkadaşı olan iki isim vardır: Ahmet ve Bülent. Onun iletişimde olmaya değer bulduğu bu iki isimden biri olan Ahmet; "övmeye layık, övülmüş"; diğer isim olan Bülent ise "yüksek, yüce, ulu" anlamlarındadır. İnsanlarla kaynaşmaktan yana olmayan bir karakterin iletişimde bulunduğu bu iki insan, onun için çok değerli demektir ve bu yüzden de yazar tarafından onlara yüce, ulu, övülmüş gibi değerli sıfatları karşılayan isimler verilmiştir.

Adıgüzel'in ilk aşkının, amcasının kızının, adı; Nimet'tir. Nimet; "mutluluk, iyilik, azık" anlamlarına gelmektedir. Nimet'in kendisine Nihal denmesini istemesi de yine yazarın yaptığı bir oyundur. Çünkü Nihal, "fidan, ince ve düzgün vücutlu sevgili" anlamlarındadır.

Metin'in çocukluğundan hatırladığı bir arkadaşı vardır; Necati. O arabaları çok seven, onların her şeyini bilen, şehirdeki tüm şoförleri tanıyan bir çocuktur. Diploması olmadığı için ehliyet alamamış ve şoför olamamış; ancak yine de arabayla ilgili bir işte çalışmaya başlamış, muavin olmuştur. "Kurtulmuş" anlamına gelen Necati ismi, onun diploma sahibi olmasa da bir işe kavuşup maddi anlamda kurtulduğunu, rahatladığını ve bir şekilde sevdiği işi yaptığını göstermektedir.

Küçük yapıların arasında dikkati çeken, diğerlerine oranla büyük bir yapı vardır karlar şehrinde: Otel Acar. "Kuvvetli, güçlü, dinç" anlamlarındaki Acar ismi otelin dış görünüşüne çok uymaktadır.

Şadi, istihbaratçıdır ve gözü herkesin üzerindedir, her an takiptedir. İsmi anlamı ise "mahkeme hademesi"dir. İsim ve anlamı arasında devlet görevlisi olmaları bağlamında bir ortak vardır.

"Büyük önem taşıyan, yaşamsal" anlamlarına gelen Hayati; gerçekten de Metin'in hayatında önemli bir dönüm noktası açar. Diğer yarısı ile Hayati Hoca sayesinde tanışır.

Romanın kadın karakterlerine gelince Adıgüzel'in hayali sevgilisinin adı Nur'dur. Tanrısal bir güç tarafından gönderildiğine inanılan "parlaklık" anlamındaki Nur, gerçekten de onun karanlık dünyasına bir nevi aydınlık katar.

Belkıs, herkesin birlikte olmak istediği sarışın bir kadındır ve isminin anlamı "güzelliği ile ün yapmış" demektir.

Metin'in Ankara'daki sevgilisinin adı; Esmâ'dır. Esmâ; "adlar" anlamına gelir ve Allah'ın doksan dokuz adına da Esmâ-ül Hüsna denmektedir. Buradan yola çıkarak denebilir ki Esmâ, Metin için tüm isimlerin birleştiği, tüm karakterlerin bir araya geldiği biricik bir varlıktır.

Görüldüğü gibi romandaki isimler, sahibi olan kişileri aydınlatmak, daha iyi ifade edebilmek adına özenle seçilmiştir ve hepsi bir amaca hizmete etmektedir.

1.5.Ethem Baran'dan Romana

Ethem Baran, 1962 yılında Yozgat'ta doğmuş, 17 yaşına kadar da burada yaşamıştır. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nde yapan yazar mezun olduktan sonra Güzel Sanatlar Eğitimi alanında mastır programına devam etmiştir. O, Yozgat'tan ayrıldıktan on sene sonra ailesi de Kocaeli-Karamürsel'e taşınmıştır.

Kalabalık bir ailede büyüyen Baran; ailesi, amcaları ve dedesi ile tek katlı, kerpiçten, küçücük bir evde aynı çatı altında yaşamıştır. Beş kardeşin en büyüğü olan yazar, yaz tatillerinde hep çalışmıştır. Önce matbaada çıraklık, ayakkabı boyacılığı yapmış, otobüs garajında su satmış, biraz büyüünce de tuğla ocağında ve inşaatlarda amelelik yapmıştır.

Ortaokulda Türkçe öğretmeninın teşvikiyle kütüphaneye üye olmuş ve deli gibi okumaya sonra da yazmaya başlamıştır. Aynı zamanda resimle de uğraşan Baran, yazar ve ressam olmayı hedefler.

Annesinin okuma yazması yoktur, babası da sadece okur-yazardır. Başarılı bir öğrencilik hayatı olan Baran, ailede ilk okuyan kişidir. Sessiz, içe kapanık bir çocukluk geçirmiştir. Resim yapıp satar, desen çizip dergilere gönderir. Lise ikinci sınıftayken de desenleri yayımlanmaya başlar. O zamanlar güzel sanatlar okumak, resimle ilgili bir şeyler yapmak istermiş. Yazdıklarını da çeşitli dergilere gönderir ama hiçbiri yayımlanmaz. Güzel Sanatların yetenek sınavına girmek için herhangi bir yeri kazanmama şartı vardır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'ni kazanınca Güzel Sanatların yetenek sınavına giremez. Üniversiteyi kazandığı yıl, 17 yaşındayken, ilk öyküsü yayımlanır ve bu yazarlık konusundaki kararını kesinleştirir.

Ethem Baran'ın okulu bitince tayini Ağrı'ya çıkar. Ankara'dan sonra o kadar uzağa gitmek yazara çok zor gelmiştir. O sıralarda 21 yaşında olan Baran, yazar olmak ister ve kendini sınırda, kitapçının olmadığı, dergilere ulaşamadığı, gazetelerin bile akşama doğru geldiği, telefon için saatlerce kuyrukta beklenen bir yerde bulur. İskambil, okey vb. oynayarak vakit geçirmek yerine okumayı tercih eder.⁴

Öykü, deneme, eleştiri ve desenlerine çeşitli dergilerde yer verilen Ethem Baran'ın ilk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. *Kurutulmuş Gül Mevsimi*'yle Türkiye Yazarlar Birliği 1994 Hikaye Ödülü'nü kazandı. Yazarın, 2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü kazandığı *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı*, *Unuttuğum Bütün Akşamlar* ve *Bozkırın Uzak Bahçeleri* adlı üç öykü kitabı daha vardır. İlk öykü kitabı ise 2008 yılında çıkardığı *Yarım*'dir.

Yukarıda anlatılan Ethem Baran'ın yaşam hikâyesi *Yarım*'in kahramanı Metin ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Öncelikle Baran'ın aile yapısıyla Metin Adıgüzel'in ailesi arasında yaşam standardı bakımından büyük bir paralellik vardır. Nüfusu kalabalık bir ailede yaşayan Baran'ın da roman kahramanın ailesiyle arasında olan kopukluğu yaşadığını öngörmek çok da yanlış olmamalıdır.

Roman kahramanı gibi Baran'ın da uzak bir şehre, Ağrı'ya, genç yaşta tayini çıkmıştır. Kitapçıların olmadığı, telefon etmek için uzun kuyruklarda beklenen bir yerdir yazarın da

⁴ Ethem Baran'la 29.07.2012 tarihinde internet üzerinden yaptığımız söyleşiden alınmıştır.

gittiği yer, Metin'inki gibi. Ayrıca, o da bu şehirde insanlarla oturup tavla, okey oynamak yerine kitaplarına sığınmıştır.

“12 Eylül öncesi karışık dönem. Siyasi oluşumların içinde yer almamaya çalışıyordum. Kitaplara, okuyup yazmaya ayıracağım zamanı başka şeylerle paylaşmak istemiyordum. Hem sağdan hem de soldan herkesi okuyordum. Her görüşten arkadaşım vardı ve kendilerine göre karşıt olan görüşteki yazarları niçin okuduğumu anlamıyor, beni eleştiriyorlardı.”⁵ diyen yazar, bu anlamda da Metin'e çok benzemektedir. Metin de hiçbir siyasi oluşum içinde yer almayan ve bulduğu tüm boş vakitlerini kitap okuyarak geçirmeyi tercih eden biridir.

Kitap okuma, yalnızlık, yazma isteği vb. gibi özellikleri dışında yazar ve roman kahramanı açısından belirgin bir ortak nokta daha vardır. Çay içmeyi çok seven yazar, Metin'i de çaya düşkün biri olarak kurgulamıştır. Bu da ilginç bir ayrıntı ve benzerlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ethem Baran'ın tüm eserleri incelendiği vakit, ressamlığının da verdiği bir algıyla, çevre tasvirlerindeki başarısı dikkati çekecektir. Taşra teması ise yazılarının bir kenarından mutlaka girmektedir. Bireye de önem veren yazar, kişilerin iç dünyasını ortaya dökmekte de oldukça başarılıdır. Ayrıca o, basmakalıplığı yıkmak, kendini ve sanatını bir adım öteye taşımak adına da denemeler yapmaktan çekinmeyen, cesur bir sanatçıdır. Romanda Metin'le özdeşleşen Baran, aslında kendi poetikasını Adıgüzel'in dilinden şu şekilde oldukça net vermektedir. “Ancak öykülerinin klasik yapıda olduklarını ve tasvire çok yerdiğini söyleyebilirim. Yani alışılmış kalıpların bir tekrarı. Bilmiyorum ama okuyucu kendi hayatından kesitler bulmalı bir metinde. ‘Aa, bu duyguları bende yaşadım’ dedirtmeli insana. Oysa senin yazdıklarında nesnelere insanlardan daha ön planda. Daha çok insanı anlatmalısın. Konular basit ve benzer. Gereksiz tekrarlar çok. Örneğin, karın yağışını her sayfada anlatmışsın. ‘Kar yağıyordu’ şeklinde. ‘Kar hala yağıyordu’ demelisin ya da karın yağışında da bir değişiklik olduğunda söz etmelisin bence. Sevgililer melankolik olmalı. Gökyüzü onlar için mavi, masmavi olmalı. Bunları biliyorsundur sen.” (s. 157)

“Piyasadaki bütün ‘nitelikli’ denilen kitaplar insanın iç dünyasını anlatıyor. Bir yaprağı, bir gülü, doğayı tasvir eden kitaplar pek tutulmuyor diye düşünüyorum. Ağza alınmayacak sandığımız sözcükler kullanılıyor ve akla hayale gelmedik olaylar anlatılıyor. Çok özür dilerim, ‘osuruk, bok vb.’ kelimeler kullanılıyor; insanın bu eylemleri yaparkenki durumu, cinselliği, bastırılmış duyguların ortaya çıkış biçimleri ortaya dökülüyor. Bazıları da mesela havanın durumunu, göğü, bulutları tasvir ediyor, hem de sayfalarca. Ne gerek varsa...” (s. 93)

Özetlemek gerekirse, Ethem Baran bir bakıma Ağrı'ya tayini çıktığı dönemde yaşadığı sıkıntıları Metin'in üzerinden anlatmış ve kişisel bir takım özelliklerini ona yüklemiştir. Metinle özdeşleşen yazar, içinde bastırıldığı duyguları Metin'e kurgulattığı Adıgüzel'in kaleminden anlatmayı tercih etmiştir. Yani *Yarım*, Ethem Baran'ın hayatının bir kesitinin, kurgusal bağlamda ele alınıp, roman formuna kavuşmuş halidir.

Sonuç

20. asırda Sigmund Freud ile temelleri atılan psikanaliz, yine ilk defa Freud tarafından edebiyat eserlerini çözümlmek için kullanılmıştır. Sophokles'in *Kral Oidipus*'u, Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşler*'i ve Shakespear'in *Hamlet*'i üzerinde ilk çalışmalarını yapan ünlü psikanalist, bu eserleri Oidipus karmaşası ile açıklamış ve çalışmasının neticesinde bu üç ünlü sanatçıyı baba katillğine meyilli bulmuştur.

⁵ Ethem Baran'la 29.07.2012 tarihinde internet üzerinden yaptığımız söyleşiden alınmıştır.

Sadece eseri baz alarak yapıttan yazarının izini süren Freud'un verdiği bu örneklerden sonra eser odaklı psikanalitik çalışmaları da yapılmaya başlanmıştır.

Psikanalitik edebiyat kuramının eserin alt metnini, roman kahramanlarının yaptığı eylemlerin nedenini ve sonucunu, yazarın kişiliğini daha anlaşılır kılması açısından edebiyat eleştirisine bulunduğu katkı yadsınamaz. Bu kuramla yapılan bir okuma bir yandan okuyucuyu da üretmeye teşvik ederken diğer yandan yazarın satır aralarına sakladığı gizemleri açığa çıkarması bakımından önemlidir.

Ethem Baran da psikanalizin verileri ışığında çok rahat anlamlandırılabilir bir roman ortaya koymuştur. Roman, Metin'in yalnızlığa sürüklenişini, bunun neticesinde zihin dünyasının parçalanmasını gözler önüne sererken, bu dünyanın kapılarını da sonuna kadar okuyucuya açmaktadır.

Bu çalışmada psikanalist birçok kuramcının roman kahramanını çözümlenmeye yardımcı olacak kuramları bir araya getirilmiş ve bunun neticesinde Metin Adıgüzel'de nevroz, narsisizm ve şizofreni bulguları tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra kahramanın yazılarından oluşan roman, Metin'in ortaya koyduğu bir eser gibi kabul edilmiş ve psikanalizin sanatçı ve yaratıcılık hakkında ortaya koyduğu veriler ışığında Metin Adıgüzel'in yaratıcılığının kaynağı ve bunun romandaki somutlandırılmış örnekleri tespit edilmiştir.

Okuyucunun her an zihnini çalıştırmasını, parçaları birleştirmesini gerektiren roman, imgelerle, sembollerle bezenmiştir. Öyle ki yazar, kahramanlarının isimlerini bile keşfedilmeyi bekleyen birer sembol gibi kurgulamıştır. *İsimlerin Gizemi* başlığı altında bu sembolik değeri olan isimlerin anlamı verilmiş ve bu ismin sahibine ne kadar uygun olduğu gözler önüne serilmiştir.

Yazarın biyografisi ile roman karşılaştırıldığı vakit de ortaya çıkan benzerlikler sayesinde romandan yazara çok rahat ulaşılabileceği sonucu ortaya çıkmış ve Metin'in bir anlamda Ethem Baran'ın *Yarım*'a yansıyan izdüşümü olduğu tespit edilmiştir. Zira yazarın kendisiyle yaptığımız söyleşide Baran, Ağrı'daki öğretmenlik yıllarını bu esere konu edindiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki *Yarım* psikanalizin verileri ile de aydınlatılmaya çalışıldığı üzere psikolojik derinliği olan, bireyin iç dünyasını ve zihnini tüm incelikleri ile gözler önüne seren başarılı bir romandır.

KAYNAKÇA

- Araştırma Serisi: (2002); “Freud ve Psikanaliz”, *Araştırma Serisi*, S.42, s.18.
- AYTAÇ, Gürsel (1999); *Genel Edebiyat Bilimi*, İstanbul: Papirüs Yayınları.
- BARAN, Ethem (2008); *Yarım*, İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- BRESLAU N., SCOTT P., KESSLER R. (2004); “Psychiatric Disorder and Stages of Smoking”, *Biol Psychiatry*, S.55, s. 69-76.
- BUDAK, Ali (2009); “Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi Ve Bir Uygulama Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, s. 14.
- CEBECİ, Oğuz (2009); *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İstanbul: İthaki Yayınları.
- ÇUBUKÇU, Feryal (2002); “Teaching Literature Through Literary Approaches”, *9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.14, s.104.
- EAGLETON, Terry (2011); *Edebiyat Kuramı Giriş*, (Çev: Tuncay Birkan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ERİNÇ, S.M. (2004); *Sanat Psikolojisine Giriş*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- FREUD, Sigmund (1981) “Dostoyevski ve Baba Katilliği”, *Psikanaliz Açısından Edebiyat*, (Çev. S. Hilav), İstanbul: Dost Kitabevi.
- Kohut, Heinz (1998); *Kendiliğin Çözümlemesi*, (Çev. Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İşcan), İstanbul: Metis Yayınları.
- MORAN, Berna (2007); *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- SAFFET, Murat (2000); *Günümüzde Psikoterapi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Skura, M.A.(1984); *The Literary Use of the Psychoanalytic Process*. New Haven : Yale University Press.
- TÜRKÇAPAR, Mehmet Hakan (1995); “Kendilik Psikolojisi ve Temel Kavramları”, *Türk Psikiyatri Derneği Dergisi*, S.6, s.125-131.